

УДК 339.564
 JEL: E32; F43; F62; O11
 DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-12-74-79>

ГЛОБАЛЬНА ТУРБУЛЕНТНІСТЬ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА АДАПТАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

©2025 КУЗЬМИНЧУК Н. В., КУЦЕНКО Т. М.

УДК 339.564
 JEL: E32; F43; F62; O11

Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М. Глобальна турбулентність як детермінанта адаптації потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки

Метою статті є розроблення та обґрунтування теоретичних засад механізму адаптації потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки в умовах глобальної турбулентності. Проаналізовано сучасний стан експорту та імпорту, що показало наявність чітко виражених структурних фаз розвитку зовнішньої торгівлі України, які відображають як циклічні коливання, так і глибокі зовнішні шоки. Обґрунтовано, що без активної експортно-промислової політики, спрямованої на відновлення виробництва, логістики та доступу до зовнішніх ринків, така динаміка є макроекономічно нестійкою в середньостроковій перспективі. Доведено доцільність прогнозування експорту, який має враховувати не тільки довгострокову тенденцію, а й фазу постшокового відновлення, що дозволило проаналізувати та оцінити майбутній тиск на валютний ринок, потребу в зовнішньому фінансуванні та стійкість економічного зростання. Здійснено прогнозування динаміки експорту на основі методу екстраполяції відновлювального тренду, яке показало подальше поглиблення негативного сальдо зовнішньої торгівлі, що посилюватиме тиск на платіжний баланс, валютний ринок і систему державних фінансів та необхідність формування активної державної експортоорієнтованої стратегії, спрямованої на відновлення виробництва з високою доданою вартістю, диверсифікацію товарної структури експорту та зменшення імпортозалежності відбудовчих процесів. Запропоновано пріоритетні напрямки адаптації потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки до умов глобальної турбулентності. Напрямом подальших наукових розвідок є запровадження комплексного підходу до розробки ефективної довгострокової стратегії від держави, бізнесу та міжнародних партнерів задля підтримки та системної адаптації експортного потенціалу національної економіки до умов турбулентності динамічного глобального середовища з урахуванням застосування фінансових інструментів та страхування ризиків.

Ключові слова: експорт, експортний потенціал, експортоорієнтований розвиток, національна економіка, глобальна турбулентність, адаптація, цифровізація, конкурентоспроможність.

Рис.: 1. Табл.: 1. Формул.: 2. Бібл.: 14.

Кузьминчук Наталія Валеріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: nkuzminchuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9844-3429>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAL-5531-2020>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57196376357>

Куценко Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: chkutsenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7800-2987>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223356724>

UDC 339.564
 JEL: E32; F43; F62; O11

Kuzmynchuk N. V., Kutsenko T. M. Global Turbulence as a Determinant of the Adaptation of the Export-Oriented Development Potential of the National Economy

The aim of the article is to develop and substantiate the theoretical foundations of the mechanism for adapting the export-oriented development potential of the national economy under conditions of global turbulence. The current state of exports and imports is analyzed, showing the presence of clearly defined structural phases of Ukraine's foreign trade development, which reflect both cyclical fluctuations and profound external shocks. It is substantiated that without an active export-industrial policy aimed at restoring production, logistics, and access to external markets, such dynamics are macroeconomically unstable in the medium term. The advisability of forecasting exports is demonstrated, which should take into account not only long-term trends but also the post-shock recovery phase, allowing for the analysis and assessment of future pressure on the foreign exchange market, the need for external financing, and the sustainability of the economic growth. Forecasting of export dynamics was conducted based on the method of extrapolating the recovery trend, which indicated a further deepening of the negative foreign trade balance, increasing pressure on the balance of payments, the foreign exchange market, and the public finance system, highlighting the need to develop an active State export-oriented strategy aimed at restoring high value-added production, diversifying the export commodity structure, and reducing import dependence in reconstruction processes. Priority directions for adapting the national economy's export-oriented development potential to conditions of global turbulence are proposed. Further research should focus on implementing a comprehensive approach to developing an effective long-term strategy by the State, business, and international partners to support and systematically adapt the export potential of the national economy to the turbulence of the dynamic global environment, taking into account the use of financial instruments and insuring risks.

Keywords: export, export potential, export-oriented development, national economy, global turbulence, adaptation, digitalization, competitiveness.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 14.

Kuzmynchuk Nataliia V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: nkuzminchuk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9844-3429>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAL-5531-2020>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57196376357>

Kutsenko Tetiana M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: chkutsenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7800-2987>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223356724>

Адаптація національної економіки до глобальної турбулентності вимагає відновлення потенціалу експортоорієнтованого розвитку, зокрема в найважливіших експортних галузях вітчизняної економіки МАІТ (виробництві, сільському господарстві та ІТ). Досягти нарощування експорту товарів та послуг можливо, з одного боку, через запровадження гнучких ефективних стратегій з боку держави, які базуються на таких принципах, як здатність швидко адаптуватися, підвищення цифрової компетентності, впровадження ESG-принципів (екологія, соціальна відповідальність, управління) для сталості, кроскультурної компетентності для роботи в глобалізованому динамічному світі тощо. З іншого – спираючись на свої ресурси (природні, трудові, технологічні), конкурентні переваги та інноваційні можливості, що забезпечує економічне зростання, приплив валюти, створення робочих місць та підвищення якості життя населення. Розвиток і довгострокове планування цих процесів стримують геополітичні конфлікти, технологічні зсуви (цифровізація, ШІ), фінансові та екологічні кризи тощо. Тому в умовах непередбачуваності та нестабільності стану світової економічної системи актуалізуються питання, пов'язані з новою реальністю, що вимагає від суспільства переосмислення існуючих інноваційно-адаптивних стратегій управління та постійної готовності до змін.

Фундаментальні теоретичні та емпіричні дослідження в різний час щодо питань становлення глобальної моделі розвитку та її впливу на галузі національного господарства, зокрема розвитку експортоорієнтованої діяльності, розкрито у працях як вітчизняних, так і закордонних вчених, серед яких: В. Геєць [10], О. Білорус О. [2], О. Бірюк [3], В. Власов [4], С. Івашук [5], М. Кизим, В. Хаустова та ін. [1; 6], Д. Лук'яненко [7], Т. Мельник [8], Р. МакКінон [12], Д. МакКінон і К. Д. Деріксон [13], Х. Ченері та А. Страут [11] та ін. У даних роботах увага науковців зосереджена на актуалізації та визначенні експортоорієнтованої активізації вітчизняної економіки як драйвера економічного

зростання країни. Проте євроінтеграційних вектор у зовнішній політиці та сучасні реалії розвитку національної економіки в умовах глобальної турбулентності потребують швидкого реагування на зовнішні імпульси та посилення вагомості експортної діяльності, що вимагає системних досліджень.

Мета статті полягає в розробленні та обґрунтуванні теоретичних засад механізму адаптації потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки в умовах глобальної турбулентності. Відповідно до цього завданням дослідження є визначення новітніх факторів і пріоритетних сфер експортоорієнтованої активності національної економіки та адаптації до світових трендів у турбулентному глобальному середовищі комплексно послідовного характеру. Для вирішення цього завдання у статті здійснено прогнозування динаміки експорту на основі методу екстраполяції відновлювального тренду, та на цій основі запропоновано пріоритетні напрямки адаптації потенціалу експортоорієнтованого розвитку національної економіки до умов глобальної турбулентності.

В економічній системі експорт виступає як вагомий чинник економічного зростання та інтеграції у світове господарство. У потенціалі експортоорієнтованого розвитку національної економіки можна виокремити декілька складових, які мають велике значення для економічних процесів. До них віднесено інституційне середовище (сприятливе законодавство, підтримка експортерів, розвинута інфраструктура, прозорість) і наявний потенціал експортоорієнтованого розвитку, достатній для генерування та розробки нових ідей задля підвищення конкурентоспроможності національних товарів на світових ринках, виявлення потенційних ніш для нових видів продукції та покращення якості життєзабезпечення людського потенціалу в умовах мінливості та невизначеності зовнішнього середовища. Наявний потенціал експортоорієнтованого розвитку національної економіки включає: *ресурсний потенціал* (наявність

сировини, енергоресурсів, унікальних природних умов); *виробничий потенціал* (здатність виробляти конкурентоспроможну продукцію, технологічні можливості, якість, інноваційність, сучасне обладнання); *людський потенціал* (кваліфіковані кадри, підприємницька культура, знання іноземних мов, навички ведення міжнародного бізнесу); *фінансовий потенціал* (доступ до фінансування, інвестицій, експортно-кредитних гарантій); *інформаційний потенціал* (доступ до інформації про світові ринки, тренди та потреби споживачів).

Оскільки експортний сектор є драйвером ВВП та економічного зростання, то системний, послідовно комплексний підхід до оцінювання розвитку кожної складової потенціалу забезпечить збалансування платіжного балансу, створення робочих місць, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та зменшенню залежності від внутрішнього ринку.

Динаміку показників експорту та імпорту в Україні наведено в табл. 1 і наочно відображено на рис. 1.

Таблиця 1

Динаміка обсягів експорту, імпорту та темпів їх зростання

Рік	Експорт, млрд дол.	Імпорт, млрд дол.	Темп зростання експорту, %	Темп зростання імпорту, %
2016	36,36	39,25	-	-
2017	43,26	49,61	18,98	26,39
2018	47,33	57,19	9,41	15,28
2019	50,05	60,80	5,75	6,31
2020	49,21	54,09	-1,68	-11,04
2021	68,09	72,82	38,37	34,63
2022	44,15	55,27	-35,16	-24,10
2023	36,19	63,56	-18,03	15,00
2024	41,73	70,75	15,31	11,31
2025	40,30	84,80	-3,43	19,86

Джерело: складено авторами за [9].

Дані табл. 1 свідчать про наявність чітко виражених структурних фаз розвитку зовнішньої торгівлі України, які відображають як циклічні коливання, так і глибокі зовнішні шоки. У період 2016–2019 рр. спостерігалось стійке зростання експорту та імпорту, що відображало фазу економічного відновлення після кризи 2014–2015 рр. Експорт у цей період зростав у середньому на 11–19% на рік, а імпорт – навіть швидше (до 26%), що вказує на поживлення внутрішнього попиту та

інвестиційної активності. При цьому темпи зростання імпорту систематично перевищували темпи зростання експорту, що формувало хронічний дефіцит торговельного балансу.

У 2020 р. зафіксовано синхронне скорочення обох потоків (експорт –1,7%, імпорт –11,0%), що є наслідком пандемічної рецесії та скорочення світового попиту та логістичних обмежень. Водночас падіння імпорту було значно глибшим, що тимчасово зменшило торговельний дисбаланс. У 2021 р. відбулося різке відновлення зовнішньої торгівлі: зростання експорту на 38,4%, а імпорту – на 34,6%. Це була фаза перегріву та швидкого відновлення світових ринків, високих цін на сировину і зростання внутрішнього попиту. Починаючи з 2022 р., структура торгівлі зазнала радикального шоку: експорт скоротився на 35,2%, а імпорт – на 24,1% (втрата виробничих потужностей, блокування портів і руйнування логістики тощо). Інформаційно-аналітичні дані показали, що після 2022 р. Україна перейшла у фазу структурного торговельного дисбалансу, де імпорт зростає швидше за експорт, що формує зростаючий дефіцит торговельного балансу, посилення тиску на валютний ринок і залежність від зовнішнього фінансування. Відповідно, без активної експортно-промислової політики, спрямованої на відновлення виробництва, логістики та доступу до зовнішніх ринків, така динаміка є макроекономічно нестійкою в середньостроковій перспективі.

У 2023 р. падіння експорту продовжилося (–18,0%), тоді як імпорт, навпаки, відновився (+15,0%), що означає перехід до моделі імпортозалежного виживання економіки. У 2024 р. зафіксовано перші ознаки стабілізації: експорт зріс на 15,3%, імпорт – на 11,3%. Проте вже у 2025 р. знову виникла асиметрія – експорт скоротився на 3,4%, тоді як імпорт продовжив зростати майже на 20%. Це означає, що відбудова країни відбувається за рахунок імпорту значно швидше, ніж відновлюється експортний потенціал; збільшення обсягів конкурентоспроможної експортної продукції потребує як інституційних перетворень в економіці, так і розвитку фінансових інститутів, зокрема вдосконалення банківської системи.

Зовнішня торгівля є ключовим каналом макроекономічної стабільності країни, оскільки формує валютні надходження, платіжний баланс, податкові доходи та інвестиційні потоки. Прогнозування експорту та імпорту набуває особливого значення в умовах воєнної економіки та повоєнного відновлення, оскільки дозволяє проаналізувати та оцінити майбутній тиск на валютний ринок, потребу в зовнішньому фінансуванні та стійкість

Млрд дол.

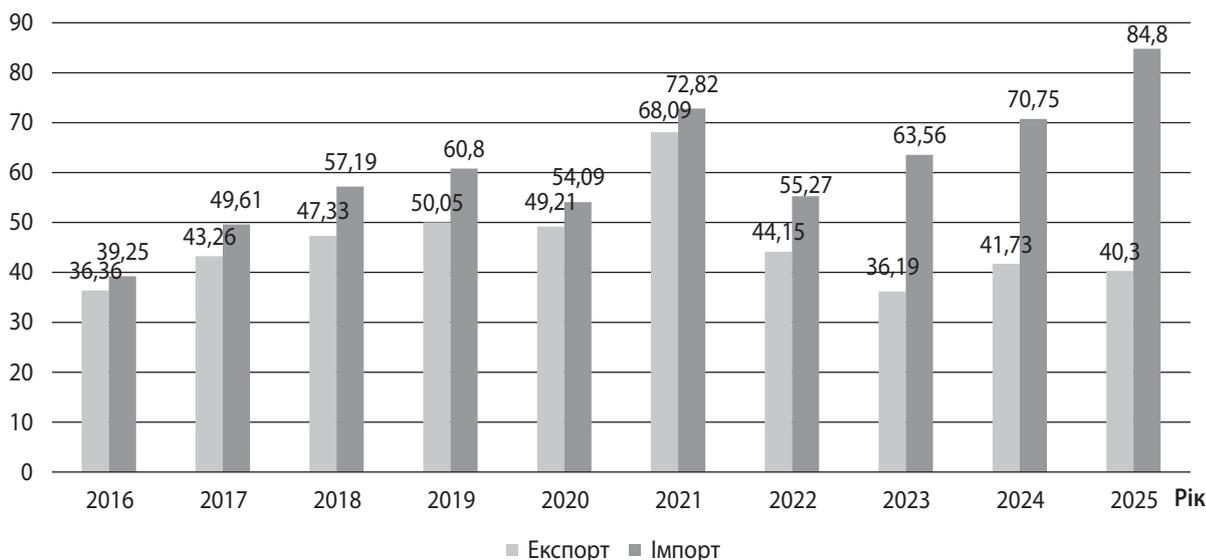

Рис. 1. Динаміка показників експорту та імпорту в Україні, млрд дол.

економічного зростання. Сьогодні слід зазначити, що класичні трендові моделі, які побудовано на довгих історичних рядах, у випадку України є досить некоректними через структурний розрив 2022 року. Тому прогноз має враховувати не тільки довгострокову тенденцію, а й фазу постшокового відновлення.

Для оцінювання динаміки експорту та імпорту використано метод екстраполяції відновлювального тренду, який поєднує три етапи. На першому етапі відбувається виявлення мінімуму після шоку (2023 р. для експорту та імпорту). На другому – розрахунок середньорічного темпу відновлення (CAGR) між 2023 та 2025 роками. Третій етап включає прогнозування майбутніх значень за формулою експоненційного зростання. Темп зростання розраховується за стандартною формулою CAGR:

$$g = \left(\frac{X_t}{X_0} \right)^{\frac{1}{n}} - 1, \quad (1)$$

де X_0 – значення показника в базовому році (2023);
 X_t – значення у 2025 р.;
 n – кількість років між спостереженнями.

Для експорту товарів отримано такий результат розрахунку:

$$g_E = \left(\frac{40,3}{36,2} \right)^{\frac{1}{2}} - 1 = 5,6\%.$$

Це означає, що після обвального падіння 2022–2023 рр. експорт відновлюється зі швидкістю близько 5–6% на рік, що є типовим для економік із

пошкодженою виробничою та логістичною інфраструктурою.

Для імпорту товарів:

$$g_I = \left(\frac{84,8}{63,6} \right)^{\frac{1}{2}} - 1 = 15,4\%.$$

Результати розрахунків показують зростання темпів імпорту, що відображає структурну імпортозалежність відбудови – закупівлі енергоносіїв, техніки, обладнання, матеріалів тощо. Прогноз виконується за формулою:

$$X_{t+1} = X_t \cdot (1 + g). \quad (2)$$

Експорт: 2026 = 40,3 × 1,056 = 42,6; 2027 = 42,6 × 1,056 = 45,0.

Імпорт: 2026 = 84,8 × 1,154 = 97,9; 2027 = 97,9 × 1,154 = 113,0.

Таким чином, результати розрахунку довели наявність стійкої асиметрії у відновлювальній динаміці експорту та імпорту України, за якої темпи зростання імпорту перевищують темпи відновлення експорту. Динаміка отриманих результатів дослідження свідчить про формування структурно незбалансованої моделі зовнішньої торгівлі, характерної для економік, що перебувають у фазі післякризової та післявоєнної відбудови. Отримані прогнозні значення показують, що у 2026–2027 рр. експорт товарів зростатиме помірними темпами (у межах 5–6% на рік), тоді як імпорт демонструватиме прискорене зростання (понад 15% на рік). У результаті очікується подальше поглиблення негативного сальдо зовнішньої торгівлі, що посилюватиме тиск на платіжний баланс, валютний ринок і систему державних фінансів.

З економічної точки зору це означає, що процес відбудови національної економіки в умовах глобальної турбулентності відбувається переважно за рахунок імпорتنих ресурсів, тоді як експортний потенціал відновлюється повільніше через втрату виробничих потужностей, обмеження логістичної інфраструктури та високу концентрацію експорту в сировинних товарних групах. За відсутності цілеспрямованої політики держави щодо стимулювання експорту розглянута динаміка може призвести до зростання зовнішньої фінансової залежності та зниження довгострокової макроекономічної стійкості.

Довготривала тенденція скорочення промислового виробництва в економіці та технологічне відставання призвели до деградації національних високотехнологічних галузей промисловості та поглиблення спеціалізації на експорті продукції низького ступеня переробки [6, с. 28]. Тому важливо відмітити, що поточними трендами експорту у 2024–2025 рр. було відновлення органічного сектора та зростання експорту, зростання товарообігу, причому до основних експортних позицій віднесено соняшникову олію, кукурудзу, пшеницю, руду.

Уряд запроваджує нові закони та програми для зниження негативного впливу наслідків погіршення економічного стану країни. У зв'язку з цим результати прогнозування підтверджують необхідність формування активної державної експортно-орієнтованої стратегії, спрямованої на відновлення виробництва з високою доданою вартістю, диверсифікацію товарної структури експорту та зменшення імпортозалежності відбудовчих процесів, зокрема, як приклад, використання інструментів Експортно-кредитного агентства для страхування ризиків у країнах з високою волатильністю. Без реалізації таких заходів прогнозована траєкторія зовнішньої торгівлі матиме фінансово нестійкий характер у середньостроковій перспективі.

Виходячи з проведеного аналізу та, в цілому, з досвіду успішних змін у розвинених країнах, де ключовим аспектом є підтримка експортно-орієнтованого економічного зростання, можна сказати, що, *по-перше*, в умовах глобальної турбулентності пріоритетним вектором експортно-орієнтованої адаптації до світових трендів в Україні стануть ключові напрямки розвитку, такі як стратегічне партнерство та міжнародна співпраця, що сприятиме більш ефективному використанню людського капіталу для розв'язання комплексних завдань забезпечення експортно-орієнтованої активності. Наприклад, розширення торговельних зв'язків з Польщею, Німеччиною, США тощо. *По-друге*, диверсифікація та розвиток нових секторів, що, передусім, полягає у зменшенні залежності від агропродукції

та металів, збільшенні експорту готової продукції, підтримці ІТ і креативних індустрій, розвитку промисловості, зокрема машинобудування. *По-третє*, стратегічне планування, в тому числі за рахунок оновлення експортної стратегії. *По-четверте*, активізація промоції та маркетингу задля позиціонування України як надійного світового експортера. Наприклад, популяризація вітчизняних брендів у міжнародних ЗМІ, представлення та промоція вітчизняної продукції на міжнародних конференціях, зокрема виставках та ярмарках, формування міжнародних майданчиків обміну досвідом щодо ведення експортної діяльності тощо. *По-п'яте*, розвиток мережі об'єктів логістично-інфраструктурного забезпечення та безпеки. *По-шосте*, залучення інноваційно-інтегрованих структур до зовнішньоекономічної діяльності та створення сприятливих умов для виходу на нові ринки в поєднанні з підвищенням якості продукції для відповідності міжнародним стандартам. Слід зазначити, що невідповідність вітчизняних стандартів гарантування якості та безпеки міжнародним вимогам полягає у відмінностях не лише регламентного порядку, але і змістовного характеру.

ВИСНОВКИ

Отримані результати дозволили окреслити аналітико-теоретичні підходи дослідження механізмів адаптації потенціалу експортно-орієнтованого розвитку національної економіки в умовах глобальної турбулентності, зокрема за рахунок реалізації успішних міжнародних практик організацій зі сприяння торгівлі, серед яких – пріоритетні напрямки та сучасні інструменти впливу на активізацію процесів експорту, що створює підґрунтя для підвищення конкурентоспроможності та стимулювання економіки країни.

З огляду на зазначене, важливим напрямом подальших наукових розвідок є запровадження комплексного підходу до розробки ефективної довгострокової стратегії від держави, бізнесу та міжнародних партнерів задля підтримки та системної адаптації експортного потенціалу національної економіки до умов турбулентності динамічного глобального середовища з урахуванням застосування фінансових інструментів та страхування ризиків. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Адаптаційний потенціал забезпечення стійкого функціонування реального сектора економіки України в умовах глобальної нестабільності: кол. моногр. / за ред. М. О. Кизима. Харків: ФОРМ Літ-буркіна Л. М., 2021. 156 с.

2. Білорус О. Г. Економічна система глобалізму : монографія. Київ : КНЕУ, 2003. 360 с.
3. Бірюк О. Особливості діяльності експортних компаній на сучасному етапі розвитку світової економіки. *Ринок цінних паперів України*. 2012. Вип. 8. С. 19–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rcpu_2012_8_4
4. Власов В. І. Глобалістика: історія, теорія: монографія [у 2 т.]. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2012. 570 с.
5. Іващук С. Експортна стратегія в сучасній системі державного управління. *Міжнародна економічна політика*. 2009. № 1–2. С. 102–128. URL: https://iejournal.com/journals/10-11/2009_04_lvaschuk_v.pdf
6. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Шликова В. О. та ін. Оцінки торгівлі доданою вартістю у світовій економіці. *Проблеми економіки*. 2018. № 4. С. 19–29. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-19-29>
7. Лук'яненко Д. Г. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації : монографія. Київ : КНЕУ, 2001. 538 с.
8. Мельник Т. М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз. *Міжнародна економічна політика*. 2008. № 1–2. С. 241–271. URL: https://iejournal.com/journals/8-9/2008_10_Melnuk1.pdf
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : монографія. У 2 ч. Ч. 1 / за ред. В. М. Гейця, А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. 389 с.
11. Chenery H., Strout A. M. Foreign Assistance and Economic Development. *The American Economic Review*. 1966. Vol. 56. No. 4. P. 679–733. URL: <https://www.jstor.org/stable/1813524>
12. McKinnon R. I. Foreign Exchange Constraints in Economic Development and Efficient Aid Allocation. *The Economic Journal*. 1964. Vol. 74. Iss. 294. P. 388–409. DOI: <https://doi.org/10.2307/2228486>
13. MacKinnon D., Derickson K. D. From Resilience to Resourcefulness: A Critique of Resilience Policy and Activism. *Progress in Human Geography*. 2013. Vol. 37. Iss. 2. P. 53–70. DOI: <https://doi.org/10.1177/0309132512454775>
14. Кузьминчук Н. В., Куценко Т. М., Терованесова О. Ю. Методичні підходи до прогнозування попиту на експортно-імпортну продукцію як підґрунтя розвитку підприємницької діяльності. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 53. С. 31–37. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.53-5>
- Chenery H. & Strout A. M. (1966). Foreign Assistance and Economic Development. *The American Economic Review*, 4(56), 679–733. <https://www.jstor.org/stable/1813524>
- Heitsia V. M. & Mazaraki A. A. (2008). *Priorytety natsionalnoho ekonomichnoho rozvytku v konteksti hlobalizatsiinykh vyklykiv: monohrafiia*. U 2 ch. Ch. 1 [Priorities of national economic development in the context of globalization challenges]. Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t.
- Ivashchuk S. (2009). *Eksportna stratehiia v suchasniy systemi derzhavnoho upravlinnia* [Export strategy in the modern system of public administration]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, 1–2, 102–128. https://iejournal.com/journals/10-11/2009_04_lvaschuk_v.pdf
- Kuzmynchuk N. V., Kutsenko T. M. & Terovanesova O. Yu. (2020). *Metodychni pidkhody do prohnozuvannia popytu na eksportno-impornu produktsiiu yak pidgruntia rozvytku pidpriemnytskoi diialnosti* [Methodological approaches to forecasting demand for export-import products as a basis for business development]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 53, 31–37. <https://doi.org/10.32843/bses.53-5>
- Kyzym M. O. (2021). *Adaptatsiinyi potentsial zabezpechennia stiikoho funktsionuvannia realnoho sektora ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalnoi nestabilnosti: kol. monohr.* [Adaptive potential for ensuring the sustainable functioning of the real sector of the Ukrainian economy in conditions of global instability]. FOP Liburkina L. M.
- Kyzym M. O., Khaustova V. Ye. & Shlykova V. O. (2018). *Otsinky torhivli dodanoi vartistiu u svitovii ekonomitsi* [Estimates of value-added trade in the world economy]. *Problemy ekonomiky*, 4, 19–29. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-19-29>
- Lukianenko D. H. (2001). *Stratehii ekonomichnoho rozvytku v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia* [Economic development strategies in the context of globalization]. KNEU.
- MacKinnon D. & Derickson K. D. (2013). From Resilience to Resourcefulness: A Critique of Resilience Policy and Activism. *Progress in Human Geography*, 2(37), 53–70. <https://doi.org/10.1177/0309132512454775>
- McKinnon R. I. (1964). Foreign Exchange Constraints in Economic Development and Efficient Aid Allocation. *The Economic Journal*, 294(74), 388–409. <https://doi.org/10.2307/2228486>
- Melnyk T. M. (2008). *Eksportnyi potentsial Ukrainy: metodolohiia otsinky ta analiz* [Export potential of Ukraine: assessment methodology and analysis]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, 1–2, 241–271. https://iejournal.com/journals/8-9/2008_10_Melnuk1.pdf
- Oftsiniy sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Vlasov V. I. (2012). *Hlobalistyka: istoriia, teoriia: monohrafiia* [u 2 t.] [Global studies: history, theory]. TOV «Nilan-LTD».

REFERENCES

Bilorus O. H. (2003). *Ekonomika systemy hlobalizmu: monohrafiia* [Economic system of globalism]. KNEU.

Biriuk O. (2012). *Osoblyvosti diialnosti eksportnykh kompanii na suchasnomu etapi rozvytku svitovoi ekonomiky* [Features of export companies' activities at the current stage of world economy development]. *Rynek tsinnykh paperiv Ukrainy*, 8, 19–24. http://nbuv.gov.ua/UJRN/rcpu_2012_8_4

Стаття надійшла до редакції / Received: 02.12.2025.
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 16.12.2025